

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh National Pedagogical University

ХАБАРШЫ

ВЕСТНИК

«Филология ғылымдары»сериясы
Серия «Филологические науки»
Series «Philological Sciences»
№1(95), 2026

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ХАБАРШЫ
«Филология ғылымдары» сериясы
№1(95), 2026 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2000 ж. бастап шығады.

Бас редактор:
PhD, зерттеу қызметі және инновация жөніндегі проректоры Сұлтан Е.

Бас редактордың орынбасары:
филол.ғ.д., проф. Абишева С.Д.

Ғылыми редактор:
филол.ғ.д., проф. Есенова К.У.

Редакциялық алқа:
филол.ғ.к., қауымд. проф. Сатемирова Д.А.
филол.ғ.к., қауымд. проф. Жиренов С.А.
филол.ғ.д., проф. Османова З.Ж.
эл-Фараби ат. ҚазҰУ, филол.ғ.к., қауымд. проф. Джолдасбекова Б.У.
пед.ғ.д., проф., эл-Фараби ат. ҚазҰУ
Салханова Ж.Х.
филол.ғ.д., проф., ҚазҰҚызПУ
Книнова Ж.К.

PhD, қауымд. проф. м.а., Т.Жүргенов ат. Қазақ ұлттық өнер академиясы

Жалалова А.М.

филол.ғ.д., проф.,

Ресей халықтар достығы университеті

Бахтикереева У.М. (Ресей)

филол.ғ.д., доцент, Таулы Алтай мемлекеттік

университеті Алексеев П.В. (Ресей)

филол.ғ.д., проф., Варминь-Мазур

университеті Киклевич А.К. (Польша)

PhD, проф., Джордж Вашингтон

университеті Роллберг П. (АҚШ)

PhD, проф., Орталық Ланкашир

университеті Табачникова О.М.

(Ұлыбритания)

Жауапты хатшы:

PhD, қауымд. проф. м.а. Серикова С.К.

Техникалық хатшы:

PhD, қауымд. проф. Сабирова Д.А.

© Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2026

Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігінде 2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген №10109-Ж

Басуға 30.03.2026 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 18.25 е.б.т.
Тапсырыс 634.

050010, Алматы қаласы,
Достық даңғылы, 13.
Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің «Ұлағат» баспасы

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

ТІЛ БІЛІМІ

ЛИНГВИСТИКА

LINGUISTICS

Абдиева Г.М., Керимбаева С.Е. Метаязык цифровой эпохи: как «ключевые слова» формируют картину мира..... 5

Әбдиева Г.М., Керімбаева С.Е. Цифрлық дәуірдің метатілі: «кілт сөздер» дүниенің тілдік бейнесін қалай қалыптастырады

Abdiyeva G.M., Kerimbayeva S.E. Metalanguage of the digital age: how “keywords” shape the linguistic worldview

Базарбекова Д.М., Нуржанова А.С., Баймыш Л.Қ. Жастар тілінідегі интернет-сленг: когнитивтік және социолінгвистикалық сипаты..... 23

Базарбекова Д.М., Нуржанова А.С., Баймыш Л.Қ. Интернет-сленг в молодежном языке: когнитивные и социолінгвистические характеристики

Bazarbekova D.M., Nurzhanova A.S., Baymysh L.K. Internet slang in youth language: cognitive and sociolinguistic characteristics

Каримова Д.Р., Жумагулова Б.С. Концептуальные метафоры с лексемой «тайна» в поздних произведениях И.Тургенева..... 36

Каримова Д.Р., Жұмағұлова Б.С. Тургеневтің кейінгі еңбектеріндегі «құпия» лексемасымен байланысты ұғымдық метафоралар

Karimova D.R. Zhumagulova B.S. Conceptual metaphors with the lexeme “secret” in Turgenev's later works

Молдабекова С.А., Иргебаева А.Б. Специфика функционирования этнокультурной лексики в современной казахстанской прозе (на материале произведения Е.Турсунова «Мелочи жизни»)..... 51

Молдабекова С.А., Иргебаева А.Б. Қазіргі қазақстандық прозадағы этномәдени лексиканың функционалдық ерекшеліктері (Е.Тұрсыновтың «Мелочи жизни» туындысының негізінде)

Moldabekova S.A., Irgebayeva A.B. Specificity of ethno-cultural vocabulary functioning in modern Kazakhstani prose (based on E.Tursunov's work “Melochi zhizni”)

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

ВЕСТНИК
Серия «Филологические науки»
№1(95), 2026 г.

Периодичность – 4 номера в год.
Выходит с 2000 года.

Главный редактор
PhD, проректор по исследованиям и инновациям Сұлтан Е.

Зам. гл. редактора
д.филол.н., проф. Абишева С.Д.

Научный редактор
д.филол.н., проф. Есенова К.У.

Редакционная коллегия:
к.филол.н., ассоц. проф. Сатемирова Д.А.
к.филол.н., ассоц. проф. Жиренов С.А.
к.филол.н., ассоц. проф. Османова З.Ж.
д.филол.н., проф., КазНУ им. аль-Фараби

Джолдасбекова Б.У.
д.пед.н., проф. КазНУ им. аль-Фараби

Салханова Ж.Х.
д.филол.н., проф. КазНУЖенПУ

Кыинова Ж.К.
PhD, и.о. ассоц. проф. КазНАИ им.

Т.Жургенова Жалалова А.М.
д.филол.н., проф., РУДН

Бахтикереева У.М. (Россия)
д.филол.н., доцент, Горно-Алтайский

государственный университет
Алексеев П.В. (Россия)

д.филол.н., проф., Варминьско-Мазурский
университет Киклевич А.К. (Польша)

PhD, проф., Университет Джорджа
Вашингтона Роллберг П. (США)

PhD, проф., Университет Центрального
Ланкашира Табачникова О.М.

(Великобритания)

Ответственный секретарь:
PhD, и.о. ассоц. проф. Серикова С.К.

Технический секретарь:
PhD, ассоц. проф. Сабирова Д.А.

© Казахский национальный педагогический университет им. Абая, 2026

Зарегистрировано
в Министерстве культуры и информации РК
8 мая 2009 г. №10109-Ж

Подписано в печать 30.03.2026 г.
Формат 60x84 1/8. Объем 18.25 уч-изд.л.
Заказ 634.

050010, г. Алматы,
пр. Достык, 13. КазНПУ им. Абая

Издательство «Ұлағат» Казахского
национального педагогического университета
им. Абая

ӘДЕБИЕТТАНУ

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

LITERARY STUDIES

Bezborodova D.E., Kurmanbayeva D.T. Analysis of the artistic world of fantasy-novel (based on Cassandra Clare's "Chain of Gold")..... 62

Безбородова Д.Е., Курманбаева Д.Т. Фэнтези-роман көркем әлемін талдау (Кассандра Клэрдің "Chain of Gold" негізінде)

Безбородова Д.Е., Курманбаева Д.Т. Анализ художественного мира фэнтези-романа (на материале "Chain of Gold" Кассандры Клэр)

Газизов Г.Д. Кеменгер Қ.Р. Ахмет Байтұрсынұлы – көркем шығарма кейіпкері..... 71

Газизов Г.Д. Кеменгер Қ.Р. Ахмет Байтұрсынұлы как персонаж художественного произведения

Gazizov G.D., Kemenger K.R. Akhmet Baitursynully as a character in fiction

Ибраева А.Д., Жүнісбек Н.Р., Сагынбекова Д.Б. Қазақ прозасының сахналық бейімделуі: инсценировка мен психологиялық интерпретация..... 81

Ибраева А.Д., Жүнісбек Н.Р., Сагынбекова Д.Б. Сценическая адаптация казахской прозы: инсценировка и психологическая интерпретация

Ibrayeva A.D., Zhunisbek N.R., Sagynbekova D.B. Stage adaptation of kazakh prose: staging and psychological interpretation

Jiang Xuehua, Bai Xiaoyu The image of China in Russian literature..... 90

Цзян Сюэхуа, Бай Сяююй Орыс әдебиетіндегі Қытай бейнесі

Цзян Сюэхуа, Бай Сяююй Образ Китая в русской литературе

ПЕДАГОГИКА МЕН ӘДІСТЕМЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ

ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ И МЕТОДИКИ

PROBLEMS OF PEDAGOGY AND METHODOLOGY

Aminova L.A., Saurbayev R.Zh, Yerekhanova F.T. Utilizing dramatic texts as a pedagogical tool for the instruction of dialogical communication..... 97

Аминова Л.А., Саурбаев Р.Ж., Ереханова Ф.Т. Диалогтық қарым-қатынасты бағалау үшін драматикалық мәтіндерді педагогикалық құрал ретінде пайдалану

Аминова Л.А., Саурбаев Р.Ж., Ереханова Ф.Т. Использование драматических текстов в качестве педагогического инструмента для обучения диалогической коммуникации

Abai Kazakh National
Pedagogical University

BULLETIN
Series "Philological Sciences"
No. 1(95), 2026.

Periodicity – 4 issues per year.
Published since 2000.

Editor-in-chief

PhD, Vice-Rector for Research and Innovation
Sultan E.

Deputy editor-in-chief

Doctor of Phil. Sciences, Prof. **Abisheva S.**

Scientific editor

Doctor of Phil. Sciences, Prof. **Essenova K.**

Editorial board

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Satemirowa D.

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Zhirenov S.

Candidate of Phil. Sciences, Assoc. Prof.

Osmanova Z.

Dr of Phil. Sciences, Prof., Al-Farabi Kazakh
National University **Dzholdasbekova B.**

Doctor of Ped. Sciences, Prof., Al-Farabi Kazakh
National University **Salkhanova Zh.**

Doctor of Phil. Sciences, Prof.,
Kazakh National Women's Teacher Training
University **Kiynova Zh.**

PhD, Assoc. Prof., T. Zhurgenov Kazakh
National Academy of Arts **Zhalalova A.**

Dr of Phil. Sciences, Prof., RUDN

Bakhtikireeva U. (Russia)

Doctor of Phil. Sciences, Assoc. Prof., Gorno-
Altaysk State University **Alekseyev P.** (Russia)

Dr of Phil. Sciences, Prof., University of Warmia
and Mazury **Kiklewicz A.** (Poland)

PhD, Prof., George Washington

University **Rollberg P.** (USA)

PhD, Prof., University of Central Lancashire

Tabachnikova O. (The United Kingdom)

Executive Secretary

PhD, Assoc. prof. **Serikova S.**

Technical Secretary

PhD, Assoc. prof. **Sabirova D.**

©Abai Kazakh National Pedagogical
University, 2026

Registered in the Ministry of Culture and
Information of the Republic of Kazakhstan
8 May 2009 No10109-Zh/Ж

Signed in print 30.03.2026.
Format 60x84 1/8. Volume 18.25
teaching and publishing lists. Order 634.

050010, Almaty, Dostyk Avenue 13,
Abai KazNPU

Publishing House "Ulagat" of the Abai Kazakh
National Pedagogical University

Berdaliyeva D.A., Manaliyeva A.Zh. Communicative
competence formation based on authentic song material..... 104

Бердалиева Д.А., Маналиева А.Ж. Шынайы ән
материалы негізінде коммуникативтік құзыреттілікті
калыптастыру

Бердалиева Д.А., Маналиева А.Ж. Формирование
коммуникативной компетенции на основе аутентичного
песенного материала

Куттубаева И.К., Абилова Б.А., Сейткамалова А.А.
Академическое письмо студентов как форма освоения
норм русского языка..... 111

Куттубаева И.К., Абилова Б.А., Сейткамалова А.А.
Студенттердің академиялық жазуы орыс тілінің тілдік
нормаларын меңгерудің тиімді формасы ретінде

Kuttubayeva I.K., Abilova B.A., Seitkamalova A.A.
Academic writing of students as a form of mastering the norms
of the Russian language

Sambetov Y.S., Semen Y.S. AI-supported feedback and
progress assessment in ELF: pedagogical possibilities and
challenges..... 120

Самбетов Е.С., Семен Е.С. ЖИ арқылы ағылшын тілін
шет тілі ретінде оқытудағы прогреске кері байланысы мен
бағалауы: педагогикалық мүмкіндіктер мен мәселелер

Самбетов Е.С., Семен Е.С. Обратная связь и оценка
прогресса в преподавании английского как иностранного
языка с использованием ИИ: педагогические возможности и
проблемы

Tukhtakulova A.Zh., Agabekova B.N. Pedagogical
conditions for third language acquisition..... 127

Тухтакулова А.Ж., Агабекова Б.Н. Үшінші тілді
үйренудің педагогикалық шарттары

Тухтакулова А.Ж., Агабекова Б.Н. Педагогические
условия для изучения третьего языка

АУДАРМАТАНУ

ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ

TRANSLATION STUDIES

Молдағали М.Б., Абишева С.Д., Сабирова Д.А. Теория и
практика перевода поэтического текста..... 133

Молдағали М.Б., Абишева С.Д., Сабирова Д.А.
Поэтикалық мәтінді аударудың теориясы мен практикасы

Moldagali M.B., Abisheva S.D., Sabirova D.A. Theory and
practice of poetic text translation

Біздің авторлар..... 140

Наши авторы..... 142

Our authors..... 144

6. Zhumabaev M. (1989). *Shygarmalary [Works]*. Almaty: Zhazushy, - 448 p. [in Kazakh]
7. Seifullin S. (1960). *Tar zhol, taigak keshu [The thorny path]*. Almaty: Kazak memlekettik kormek adebiet baspasy, - 484 p. [in Kazakh]
8. Seifullin S. (2013). *Koptomdyk shygarmalar zhinagy. Estelikter, makalalar, kuzhattar. 13-tom [Collected works in multiple volumes. Memoirs, articles, documents. Vol. 13]*. Almaty: Kazygurt, - 384 p. [in Kazakh]
9. Mailin B. (1994). *El syry: povester, angimeler, olen der, feletondar [Secrets of the people: novellas, stories, poems, feuilletons]*. - Almaty: Zhazushy, - 352 p. [in Kazakh]
10. Ergobek K. (2000). *Sabit Mukanov (Zhazushynyn shygarmashylyk alemi) [Sabit Mukanov (The creative world of the writer)]*. - Almaty: Sanat, - 320 p. [in Kazakh]
11. Mukanov S. (1970). *Omır mektebi. Ushinshi kitap [School of life. Book 3]*. - Almaty: Zhazushy, - 472 p. [in Kazakh]
12. Yesenberlin I. (2001). *Muhittan otken kaiyk. Roman [A boat that crossed the ocean. Novel]*. - Almaty: I.Yesenberlin atyndagy kor, - 335 p. [in Kazakh]

FTAMP 17.01.11

10.51889/2959-5657.2026.95.1.007

*Ибраева А.Д.¹ , Жүнісбек Н.Р.² , Сагынбекова Д.Б.³

^{1,2,3}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Алматы, Қазақстан

*e-mail: Ibraevaazat@mail.ru

e-mail: nazerke_11.02@inbox.ru

e-mail: didarsagin@mail.ru

ҚАЗАҚ ПРОЗАСЫНЫҢ САХНАЛЫҚ БЕЙІМДЕЛУІ: ИНСЦЕНИРОВКА МЕН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ

Аңдатпа

Мақалада қазіргі қазақ прозасының экрандық және сахналық өнерге бейімделуі, инсценировка процесінің күрделі табиғаты мен көркемдік трансформация ерекшеліктері кешенді түрде зерттеледі. Зерттеудің өзегі – әдеби мәтіннің театр кеңістігінде қайта құрылу үдерісін режиссерлік концепция, сахналық форма және актерлік интерпретация тұрғысынан талдау. Атап айтқанда, Әбдіжәміл Нұрпейісовтің классикалық «Қан мен тер» романының кино және театр нұсқаларына салыстырмалы талдау жасалып, шығарманың көркемдік жүйесіндегі өзгерістер айқындалады.

Зерттеу барысында кейіпкерлер портретінің әлеуметтік, мәдени және тарихи контекстін ашудағы режиссерлік шешімдер мен актерлік ойынның психологиялық тереңдігіне басымдық беріледі. Сонымен қатар, шығармалардағы әйел бейнесінің психологиялық астары мен эмоционалды динамикасының сахналық шешімдері ғылыми тұрғыдан пайымдалады. Мақала қазақ театрындағы прозалық инсценировканың тарихи даму жолын саралай отырып, оның көрермен қабылдауына әсерін зерделейді. Зерттеу нәтижелері ұлттық әдеби мұраның заманауи театр репертуарын жаңартудағы әлеуетін және классикалық туындылардың жаңа медиалық кеңістіктегі көркемдік мүмкіндіктерін дәлелдейді. Бұл еңбек әдебиеттану мен өнертанудың түйіскен жеріндегі пәнаралық зерттеу ретінде құнды.

Түйін сөздер: қазақ прозасы, инсценировка, театр, сахналық интерпретация, психологиялық портрет, әлеуметтік контекст

*Ибраева А.Д.¹ , Жүнісбек Н.Р.² , Сагынбекова Д.Б.³

^{1,2,3}*Казахский национальный педагогический университет им. Абая*

Алматы, Казахстан

**e-mail: Ibraevaizat@mail.ru*

e-mail: nazerke_11.02@inbox.ru

e-mail: didarsagin@mail.ru

СЦЕНИЧЕСКАЯ АДАПТАЦИЯ КАЗАХСКОЙ ПРОЗЫ: ИНСЦЕНИРОВКА И ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ

Аннотация

В статье комплексно исследуется процесс адаптации современной казахской прозы к экранному и сценическому искусству, особенности инсценировки и специфика художественной трансформации. В центре внимания – процесс реконструкции литературного текста в театральном пространстве через призму режиссерской концепции, сценической формы и актерской интерпретации. В частности, проводится сравнительный анализ кино- и театральных версий классического романа Абдижамила Нурпеисова «Кровь и пот», в ходе которого выявляются закономерности художественных изменений произведения.

В работе акцентируется внимание на режиссерских решениях и психологической глубине актерской игры, раскрывающих социальный, культурный и исторический контекст портретов героев. Особое научное значение уделяется художественным решениям женских образов, их психологическому подтексту и эмоциональной динамике на сцене. Анализируя исторический путь развития инсценировок прозы в казахском театре, автор исследует их влияние на зрительское восприятие. Результаты исследования доказывают потенциал национального литературного наследия в обновлении репертуара современного театра и раскрывают художественные возможности классики в условиях новой медийной среды. Статья представляет собой междисциплинарное исследование на стыке литературоведения и искусствоведения.

Ключевые слова: казахская проза, инсценировка, театр, сценическая интерпретация, психологический портрет, социальный контекст

*Ibrayeva A.D.¹ , Zhunisbek N.R.² , Sagynbekova D.B.³

^{1,2,3}*Abai Kazakh National Pedagogical University*

Almaty, Kazakhstan

**e-mail: Ibraevaizat@mail.ru*

e-mail: nazerke_11.02@inbox.ru

e-mail: didarsagin@mail.ru

STAGE ADAPTATION OF KAZAKH PROSE: STAGING AND PSYCHOLOGICAL INTERPRETATION

Abstract

The article comprehensively explores the adaptation of contemporary Kazakh prose to screen and stage arts, focusing on the complex nature of the stage adaptation process (inszenierung) and the specifics of artistic transformation. The core of the study is an analysis of the reconstruction of literary texts within the theatrical space through the prisms of directorial concept, stage form, and acting interpretation. In particular, a comparative analysis of the film and theatrical versions of Abdizhamil

Nurpeisov's classic novel "Blood and Sweat" is conducted to identify the patterns of artistic evolution and transformation within the work.

The research emphasizes directorial decisions and the psychological depth of acting performances that reveal the social, cultural, and historical contexts of the characters' portraits. Furthermore, the study scientifically examines the artistic solutions regarding the psychological subtext and emotional dynamics of female images on stage. By tracing the historical development of prose adaptations in the Kazakh theatre, the article evaluates their impact on audience perception. The findings demonstrate the significant potential of the national literary heritage in revitalizing the repertoire of modern theatre and highlight the contemporary artistic possibilities of classical works in a new media environment. This paper serves as an interdisciplinary study at the intersection of literary theory and art criticism.

Keywords: Kazakh prose, adaptation, theater, stage interpretation, psychological profile, social context

Кіріспе. Қазақ әдебиетінің алтын қорын құрайтын прозалық шығармалардың кино әлеміне енуі – қазақ өнерінің дамуындағы ерекше құбылыс. Экранизация дәстүрі қазақ киносында кеңестік кезеңнен бастап дамығанымен, қазіргі уақытта ол мүлде басқа деңгейге көтерілді. Режиссерлер тек белгілі шығармаларды түсірумен шектелмей, әдеби мәтінді жеке интерпретациялауға, оны жаңа көзқараспен ұсынуға ұмтылып жатыр. Осы тұрғыдан алғанда, қазақ прозасының экранизациясы – әдебиет пен кино өнерінің тоғысқан тұсы, екі шығармашылық әлемнің біріккен алаңы деп айта аламыз.

Әдістер мен материалдар. Зерттеу барысында әдеби мәтіннің сахналық және экрандық трансформациясын талдауда сипаттамалы, салыстырмалы-типологиялық және интермедиялды талдау әдістері қолданылды. Негізгі материал ретінде көркем шығарма және театрлық қойылымдар мен кинотуындылар алынды. Бұл әдістер әдеби нарративтің сахналық кеңістікке көшу заңдылықтарын тереңірек түсінуге, режиссерлік концепция мен актерлік интерпретацияның көркемдік қызметін ашуға мүмкіндік берді.

Нәтижелер және талқылау. Әдебиет пен кинематография арасындағы өзара байланыс өнер теориясында күрделі әрі көпфакторлы феномен ретінде қарастырылады. Бұл екі жүйенің өзара әрекеттесуін зерттеу кезінде көркемдік құралдардың спецификалық ерекшеліктері шешуші рөл атқарады: әдебиетте негізгі құрал – вербальды мәтін болса, киноөнерде визуалды бейне, акустикалық компоненттер және монтаждық құрылымдар басымдыққа ие болады. Әдеби шығармалардағы авторлық дискурс оқырманның қиялы мен интерпретациялық еркіндігіне сүйенетін болса, киноөнер бұл мазмұнды объективті-визуалды формаға айналдырады. Экрандау үрдісі әдеби мәтінді механикалық түрде көшіруден гөрі, оны кинематографиялық тілге бейімдеу және жаңа интерпретация жасау ретінде қарастырылады. Сонымен қатар кинотуындының ұжымдық сипаты оның сценарист, режиссер, оператор, актер және композитор сияқты шығармашылық топ мүшелерінің синергиялық әрекетінің нәтижесі ретінде көрініс табады. Егер әдебиет сөздік құралдар арқылы кейіпкердің ішкі рефлексиясын зерттесе, кино эстетикалық кадрлар, музыкалық және визуалды атмосфера арқылы экзистенциалды психологиялық күйлерді жеткізеді. Қазіргі қазақ театрында прозалық мәтіндерді сахналық интерпретациялау үрдісінің белең алуы байқалады. Бұл құбылыс драматургиялық материалдың жеткіліксіздігімен ғана емес, театрдың эпикалық баяндау формасын меңгеруге, сондай-ақ прозадағы терең философиялық концепцияларды сахналық кеңістік арқылы көрсетуге деген қызығушылықпен түсіндіріледі. Сондықтан прозалық шығармаларды сахналау нәтижесінде алынған спектакльдерді жаңа көркемдік парадигмадағы дербес эстетикалық бірлік ретінде қарастыру ғылыми тұрғыдан негізді болып саналады. Әдебиеттен кино немесе театр тіліне ауысқан кез келген мазмұн өзінің бастапқы табиғатын сақтамай, жаңа семиотикалық жүйенің заңдылықтарына бағына отырып, жаңа көркемдік форманы қалыптастырады.

Бұл туралы белгілі ресейлік зерттеуші Н.Скорород былай деген: «...Бүгінде театр прозаны сән қуу үшін емес, анау-мынау режиссердің қалауымен емес, тіпті репертуар аштығын қанағаттандыру үшін де емес, басқа үшін қоятындығына ешкім күмән келтірмейді. Мұнда біз айқын тенденцияны байқаймыз: сахна тағы бір шабыт көзін – баяндау мәтінін тапты, ал инсценировка театр процесінің табиғи және толыққанды қатысушысы» [1, 7]. Ғалымның тұжырымы қазіргі театр үдерісінің нақты жағдайымен толық сәйкес келеді. Қазіргі кезеңде көрерменнің мәдени және рухани талғамының жоғарылағаны айқын байқалады. Осы себепті көркемдік деңгейі төмен және идеялық-мазмұндық жағынан әлсіз репертуар көрерменнің назарын ұзақ уақыт бойы ұстай алмайды. Театрлық қойылымның табыстылығы көбінесе сахнаға ұсынылатын туындылардың көркемдік сапасы, тақырыптық өзектілігі және мазмұндық тереңдігіне тікелей байланысты. Қазіргі әлемдік театр тәжірибесінде дәстүрлі драматургиялық шығармалармен қатар прозалық мәтіндерді сахналық тілге бейімдеу үрдісі айқын байқалады. Бұл құбылыс театр өнерінің мазмұндық және формалық мүмкіндіктерін кеңейтудің маңызды жолы ретінде қарастырылады. Прозалық шығармаларды сахналау театр репертуарының тақырыптық ауқымын кеңейтіп, көркемдік тұрғыдан жаңа шешімдер мен шығармашылық ізденістерді жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар мұндай қойылымдар көрерменнің эстетикалық талғамын қанағаттандырумен қатар әдебиет пен театр өнерінің өзара байланысын нығайтуға ықпал етеді. Нәтижесінде прозалық шығармалардың сахналық нұсқалары театр кеңістігінде жаңа көркемдік тәжірибелердің қалыптасуына, жанрлық және стильдік бағыттардың әртараптануына, сондай-ақ шығармашылық инновациялар мен көркемдік ізденістердің дамуына маңызды әсер ететін құрал ретінде қызмет етеді. Талдауымызды бастамай тұрып, инсценировка сөзінің мағынасына тоқталатын болсақ, «инсценировка біріншіден – әдеби нұсқаны өндеп, диалогқа айналдыру, екіншіден – театрға арналған әдеби сценарийін жасау, бір сөзбен айтқанда сахна заңдылығына лайықтап драматургиялық нұсқасын жазып шығу. Бұл процестің алдыңғысын тексттің авторы – драматург, ал соңғысын қойылымның авторы – режиссер жасауы мүмкін» [2, 56]. Сондықтан әдеби шығарманы сахналық нұсқаға түсіруді әрі драматургтер, әрі режиссерлер орындай беретіні белгілі. Әдеби туындыларды сахналық формаға бейімдеу үдерісі тарихи перспективада ұзақ мерзімді эволюциялық процесс ретінде қалыптасып, күрделі шығармашылық трансформациядан өткен құбылыс болып табылады. Орыс театранушысы К.Л. Рудницкийдің зерттеулері көрсеткендей, орыс сахнасындағы алғашқы инсценировкалардың бірі 1803 жылға тиесілі. Сол жылы Петербург театрында В.М.Федоровтың бес актілі «Лиза немесе тәкаппарлық пен ләззаттың салдары» драмасы сахналанған. Аталған туындының сюжеттік негізі Н.М. Карамзиннің «Кедей Лиза» повесіне сүйенгені сол дәуірде көрермендерге белгілі болған. Кейінгі кезеңде Федоров мен Глинка шығармалары «әңгімелер желісі бойынша» сахнаға ұсынылса да, олар театр репертуарында ұзақ сақталмаған. Дегенмен бұл тәжірибелер әдеби прозаны сахналық кеңістікке енгізудің алғашқы қадамдары ретінде тарихи маңызға ие болды. Осы тұрғыдан қарағанда, Карамзин шығармаларының инсценировкалары орыс театр өнерінде ұлттық прозалық әдебиетке бағытталған алғашқы қадамдардың бірі ретінде бағаланады. Бұл үрдіс кейінгі кезеңдерде әдеби шығармаларды сахналық тілге бейімдеу тәжірибесінің дамуына, сондай-ақ театр репертуарының мазмұндық ауқымының кеңеюіне негіз болды. [3]. Қазақ театр өнеріндегі алғашқы инсценировкалардың қалыптасуы ХХ ғасырдың бас кезеңімен байланыстырылады. Зерттеулерге сүйенсек, қазақ сахнасындағы алғашқы театрлық инсценировка 1915 жылдың 13 ақпанында «Біржан мен Сара» айтысының сахналық нұсқасының қойылуымен сабақтас қарастырылады. Бұл қойылым ұлттық әдеби мұраны сахна тіліне бейімдеу бағытындағы алғашқы тәжірибелердің бірі ретінде бағаланады. Кейінгі кезеңдерде инсценировка жасау үрдісі қазақ театрларының репертуарында тұрақты сипат ала бастады. Солардың алғашқы ірі шығармашылық ізденістерінің бірі ретінде 1949 жылы Қазақ академиялық драма театрында режиссерлер Ш.Айманов пен Я.Штейн сахналаған М.Әуезовтің «Абай жолы» роман-эпопеясының инсценировкасын атауға болады. Дегенмен аталған қойылымда белгілі бір

көркемдік кемшіліктердің болғаны зерттеулерде көрсетіледі. Театртанушы Богатенкованың пікірінше, сахналық нұсқада эпопеядағы көптеген оқиғалар қысқартылып, кей тұстары тек ишара түрінде ғана берілген. Осыған байланысты режиссерлер спектакльдің композициялық желісін байланыстыру мақсатында автордың атынан баяндау жасайтын арнайы кейіпкерді енгізуге мәжбүр болған. Бұл шешім шығарманың кең көлемді эпикалық табиғатын сахналық формаға икемдеудің күрделі екенін айқындайды [4, 131]. «Абай жолы» шығармасын сахналау тәжірибесі кейінгі жылдары да театр саласындағы шығармашылық ізденістерді жалғастырды. Солардың ішінде Ғ.Мүсірепов атындағы Қазақ мемлекеттік балалар мен жасөспірімдер театрында Н.Жақыпбай қойған «Абайдың жастық шағы» спектаклі ерекше мәнге ие болды. Зерттеуші А.Маамировтың пікірінше, аталмыш қойылымның басты жаңалығы Құнанбай бейнесін дәстүрлі интерпретациядан ерекшеленетін жаңа тәсілде көрсетуінде жатыр [5, 213]. Осылайша қазақ прозасы театрлық кеңістікте өз орнын айқын қалыптастыра бастады. XX ғасырдың екінші жартысында қазақ кино өнері мазмұндық, көркемдік және кәсіби тұрғыдан айтарлықтай даму кезеңінен өтті. Бұл кезеңде ұлттық әдеби мұраларды экрандық тіл арқылы қайта интерпретациялау үрдісі белсенді түрде дамып, көркем фильмдер қоғамдық сананы қалыптастыруда, тарихи есте сақтау мен ұлттық дүниетанымды бейнелеуде маңызды рөл атқарды. Осы тұрғыда Әбдіжәміл Нұрпейісовтің «Қан мен тер» роман-трилогиясының сюжетіне сүйенген кинотуынды ерекше мәнге ие. Аталған фильм көпкейіпкерлі құрылымы мен терең психологиялық мазмұны арқылы қазақ кино өнерінде күрделі әрі ауқымды шығармалар қатарында бағаланады. Фильмнің көркемдік әсерінің қалыптасуында актерлік ансамбльдің үйлесімділігі мен кейіпкерлердің мінездік ерекшеліктерін терең ашу маңызды рөл атқарады. Сонымен қатар, киноөнер туындыларының қоғамдағы қабылдануы, олардың мәдени кеңістікте таралуы, әсіресе ауылдық аймақтардағы рухани ықпалы да арнайы ғылыми зерттеуді талап ететін өзекті мәселелердің қатарына жатады.

«Қан мен тер» фильмі құрылымдық жағынан кең тынысты, әлеуметтік-психологиялық сипаттағы көпқабатты экрандық шығарма болып табылады. Туындыда отыздан астам кейіпкер әрекет етеді және олардың әрқайсысы белгілі бір әлеуметтік ортаның, мінез ерекшелігінің және өмірлік тағдырдың көрінісі ретінде ұсынылады. Фильмдегі негізгі назар ірі тарихи оқиғаларды тікелей баяндаудан гөрі, сол кезеңдегі адамдардың тағдыры мен олардың ішкі рухани қайшылықтарын бейнелеуге бағытталған. Осы арқылы экранда тек балықшылар қауымының тұрмысы ғана емес, сонымен бірге қоғамдағы әлеуметтік теңсіздік, адам болмысының сындарлы кезеңдері мен моральдық таңдаулары көркем түрде көрініс табады. Фильмнің маңызды ерекшеліктерінің бірі – кейіпкерлер психологиясын бейнелеудегі дәлдік пен тереңдік. Мұндай күрделі психологиялық материал актерден тек сыртқы эмоциялық көріністерді ғана емес, кейіпкердің ішкі драмасын, оның тарихи және әлеуметтік жағдаймен байланысын қатар жеткізуді талап етеді. Бұл ретте режиссерлік шешім мен актерлік орындау арасындағы үйлесім экрандық интерпретацияның басты тетіктерінің бірі ретінде айқындалады. Театр мен кино өнерінің табиғи ерекшеліктерін ескергенде, кинематографиялық образ қысқа уақыт аралығында, кейде бір ғана түсірілім барысында толық психологиялық тұтастыққа ие болуы тиіс. Осы тұрғыдан алғанда, фильмдегі басты кейіпкерлердің бірі – Еламан бейнесін сомдаған актер Ә.Молдабаев образдың мінездік болмысын ішкі динамика арқылы ашуға ұмтылады. Әдеби шығармада кейіпкердің ішкі әлемі көбіне авторлық баяндау мен ой ағыны арқылы берілсе, экрандық нұсқада бұл ерекшелік мимика, пауза, көзқарас және үнсіз әрекеттер арқылы жеткізіледі. Мұндай тәсіл режиссердің кино тілінің көркемдік мүмкіндіктерін орынды пайдаланғанын көрсетеді. Тәңірберген бейнесін жасаған актер Т.Жаманқұловтың орындауында психологиялық нақтылық пен мәтіндік материалды терең талдау айқын байқалады. Актер кейіпкердің мінез эволюциясын біртіндеп, логикалық дамуға негіздей отырып көрсетеді. Екі түрлі актерлік тәсілдің – ішкі эмоционалдық динамика мен аналитикалық психологиялық дәлдіктің – өзара тоғысуы фильмдегі драмалық шиеленісті күшейтіп, экрандық шығарманың көркемдік тұтастығын қамтамасыз етеді. Фильмдегі әйел кейіпкерлердің ішінде Ақбала образы ерекше назар

аудартады. Бұл бейне қазақ киноөнеріндегі нәзіктік пен рухани тазалықты танытатын көркем образдардың бірі ретінде көрінеді. Актриса Г.Шойбекованың орындауында кейіпкердің ішкі күйі көбіне сыртқы эмоциялық әсерлерден гөрі сабырлы мінез, көзқарас пен ишара арқылы беріледі. Мұндай актерлік шешім әйел тұлғасының күрделі табиғатын, оның рухани беріктігі мен адамгершілік биіктігін айқындай түседі. Ақбала бейнесі фильм кеңістігінде ерлер әлеміндегі моральдық өлшем мен рухани тұрақтылықтың символдық көрінісі ретінде қабылданады. Осы тұрғыдан алғанда, актрисаның экрандық интерпретациясы туындының идеялық мазмұнын тереңдетіп, оның көркемдік маңызын арттыра түседі [6, 2]. Фильмнің көркемдік құрылымында табиғат пен кеңістік те маңызды семантикалық қызмет атқарады. Әсіресе теңіз бейнесі көпқабатты символдық мәнге ие болып, бір жағынан еркіндік пен үміттің белгісі ретінде көрінсе, екінші жағынан адам тағдырының қаталдығын білдіретін көркемдік метафораға айналады. Дауылды теңіз көріністері кейіпкерлердің ішкі психологиялық күйімен астасып, экранда ерекше көркемдік параллель қалыптастырады. Мұндай режиссерлік тәсіл фильмнің поэтикалық қуатын арттырып, оны жай оқиғалық баяндаудан гөрі терең мағыналық деңгейге көтереді. Сондай-ақ, экрандық интерпретация барысында әдеби мәтіндегі кейбір философиялық толғаныстар мен кейіпкерлердің ішкі монологтарының қысқаруы табиғи құбылыс болып табылады. Бұл жағдайды көркемдік кемшілік ретінде емес, кино өнерінің өзіндік табиғатымен байланысты заңдылық ретінде қарастыру орынды. Өйткені кинематографиялық шығарма көбіне сөздік баяндаудан гөрі бейнелік жүйе мен эмоционалдық әсерге сүйенеді. Фильмнің көркемдік атмосферасын қалыптастыруда музыкалық және дыбыстық шешімдердің де маңызы зор. Ұлттық әуен элементтерінің ұстамды әрі орынды қолданылуы экрандағы тыныштық пен паузалардың мағыналық салмағын күшейтіп, көріністердің астарлы мазмұнын тереңдете түседі. Әбдіжәміл Нұрпейісовтің «Қан мен тер» романы қазақ әдебиетіндегі әлеуметтік және психологиялық мәселелерді кең ауқымда қарастырған көрнекті шығармалардың бірі болып саналады. Аталған туындының сахналық нұсқасының жасалуы қазақ театрындағы прозалық шығармаларды драмалық формаға бейімдеу дәстүрінің дамуына елеулі ықпал етті. 1973 жылы режиссер Ә.Мәмбетов жүзеге асырған инсценировка романның алғашқы кітабы негізінде дайындалып, әдеби мәтінді сахна кеңістігінің заңдылықтарына сәйкес қайта құрылымдады. Бұл қойылым шығарманың әлеуметтік мазмұнын, кейіпкерлердің психологиялық тереңдігін және тарихи кезеңнің ерекшеліктерін көрерменге әсерлі түрде жеткізуге мүмкіндік берген маңызды шығармашылық тәжірибе ретінде бағаланады. Зерттеуші С.Кабдиева бұл қойылымда режиссердің романдағы орасан драмалық қуатты дәл танып, «А.Мамбетов, художник, тяготеющий к глубоким социальным конфликтам, выявил в трилогии А.Нурпеисова «Кровь и пот» огромный драматический заряд, переложив первую книгу для сцены. В спектакле 1973 года режиссерское решение уже первых сцен обрело социальную достоверность и выразительность художественного отражения тревожных предреволюционных лет» деп алғашқы көріністердің өзінен-ақ төңкеріске дейінгі кезеңнің мазасыз атмосферасын көркемдік жағынан нанымды көрсете алғанын айтады [7, 96-97]. Зерттеуші Б.Нұрпейіс С.Кабдиеваның пікіріне қосылып, «Режиссердің тапқырлығы романның сан-салалы оқиғасының ішінен Еламанның революцияға келуін спектакльге желі етіп тартуынан байқалады. Оны қоршаған адамдардың әрекеті мен өмір болмысының басқа да сәттерін іріктеп алып, осы желіге бағындырған» деген пікірін алға тартады [8, 244]. Спектакльдің идеялық өзегін қарапайым халық өкілдерінің қоғамдық өзгерістер үдерісіне араласуы және сол кезеңдегі рухани күресінің көркемдік тұрғыда бейнеленуі құрайды. Қойылымда тарихи оқиғалар жеке адамдардың тағдыры арқылы ашылып, әлеуметтік өзгерістердің адам санасы мен болмысына әсері көрсетіледі. Осылайша спектакль тарихи кезеңді тек оқиғалар тізбегі ретінде емес, адам тағдырлары арқылы пайымдайтын көркемдік концепцияға негізделеді. Режиссерлік шешімдер кейіпкерлердің психологиялық болмысын тереңірек ашуға бағытталған. Сахналық әрекет барысында кейіпкерлердің ішкі қайшылықтары мен рухани ізденістері ерекше назарға алынып, олардың мінездік эволюциясы көркемдік тәсілдер арқылы айқындалады. Қойылымдағы басты кейіпкерлердің бірі – Еламан бейнесі. Оның қоғамдық күрес жолына бет

бұруы мен жеке өміріндегі қайшылықтары арқылы халық өміріндегі күрделі тарихи кезең көрініс табады. Осы тұрғыдан алғанда, Еламан тағдыры жеке адамның драмасы ғана емес, белгілі бір дәуірдегі әлеуметтік өзгерістердің символдық көрінісі ретінде ұсынылады. Зерттеуші К.Молтабарова «Спектакльдегі басты идея халық санасындағы төңкеріс, рухтың көтерілісі бейнелі метафорамен берілген. Күйіп кеткен, қара-қоңыр дала финалда кенеттен қызыл жалынмен жарқырайды. Яғни, табиғатта да, әрқайсысының қиналыс көретін жайы бар адамдардың жан-дүиесінде де азапты төңкеріс өтеді» – деп жазады [9, 230]. Инсценировканың басты ерекшелігі романның күрделі әрі көпқабатты сюжеттік құрылымын сахналық заңдылықтарға сәйкес қайта ұйымдастыруымен сипатталады. Режиссер Ә.Мәмбетов әдеби түпнұсқаның негізгі желісін сақтай отырып, сахналық динамиканы күшейту мақсатында жекелеген эпизодтарды ықшамдап, кейбір тұстарын керісінше кеңейтіп ұсынады. Мұндай драматургиялық өңдеу оқиға желісінің тарихи негізін жоғалтпай, кейіпкерлердің эмоциялық әлемін тереңірек сезінуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде сахналық әрекет көрерменге тек оқиғалар тізбегі ретінде емес, кейіпкерлердің ішкі күйзелісі мен психологиялық қайшылықтары арқылы әсер етеді. Мәселен, Еламан мен Ақбала арасындағы қарым-қатынасты бейнелейтін көріністерде психологиялық астар мен әлеуметтік мазмұн бір-бірімен сабақтасып, драматургиялық құрылымның тұтастығын күшейтеді. Сонымен қатар таптық қайшылықтарды бейнелейтін сахналар да қойылымның әлеуметтік мәнін айқындап, әрбір эпизодтың эмоциялық және идеялық салмағын арттырады. Режиссер сахналық экспозицияны құру барысында вербалды құралдармен қатар бейвербалды тәсілдерді – мимика, пластикалық қозғалыс, кей жағдайда би элементтерін қолдану арқылы кейіпкерлердің ішкі күйін сыртқы әрекет арқылы жеткізуге ұмтылады. Бұл шешімдер сахналық бейненің эмоционалдық әсерін күшейтіп, қойылымның көркемдік құрылымын байыта түседі. «Қан мен тер» спектаклінің табысты қабылдануына инсценировканың сапалы жасалуы да айтарлықтай ықпал етті. Театр зерттеушісі И.Шостак прозалық шығармаларды сахналау принциптері уақыт өте келе елеулі өзгерістерге ұшырағанын атап көрсетеді. Оның пікірінше, XX ғасырдың 1970-жылдары көптеген романдардың инсценировкаларын режиссерлердің өздері жазып, бұл жағдай әдеби материалды сахнаға бейімдеу тәсілдеріне жаңа сипат берді. Бұрынғы кезеңде роман мәтінінен негізінен кейіпкерлер арасындағы диалогтарға ғана басымдық беріліп, қалған баяндау бөліктері қысқартылып тасталатын болса, кейін «режиссерлік театр» дәстүрінің қалыптасуы бұл ұстанымды қайта қарауға мүмкіндік берді. Осы тұрғыдан алғанда, зерттеуші Ә.Мәмбетов жасаған инсценировканың әдеби тұрғыдан белгілі бір кемшіліктері болғанымен, режиссердің шығарманың авторлық рухын сақтауға және кейіпкерлердің табиғатын дәл жеткізуге ұмтылғанын ерекше атап өтеді. Мұндай шығармашылық ұстаным сахналық интерпретацияның көркемдік тұтастығын қамтамасыз етіп, әдеби туындының идеялық мазмұнын театр тілі арқылы әсерлі жеткізуге мүмкіндік берген. Инсценировканың басты ерекшелігі романның күрделі әрі көпқабатты сюжеттік құрылымын сахналық заңдылықтарға сәйкес қайта ұйымдастыруымен сипатталады. Режиссер Ә.Мәмбетов әдеби түпнұсқаның негізгі желісін сақтай отырып, сахналық динамиканы күшейту мақсатында жекелеген эпизодтарды ықшамдап, кейбір тұстарын керісінше кеңейтіп ұсынады. Мұндай драматургиялық өңдеу оқиға желісінің тарихи негізін жоғалтпай, кейіпкерлердің эмоциялық әлемін тереңірек сезінуге мүмкіндік береді. Нәтижесінде сахналық әрекет көрерменге тек оқиғалар тізбегі ретінде емес, кейіпкерлердің ішкі күйзелісі мен психологиялық қайшылықтары арқылы әсер етеді. Еламан мен Ақбала арасындағы қарым-қатынасты бейнелейтін көріністерде психологиялық мазмұн мен әлеуметтік астар өзара тығыз байланыста беріліп, спектакльдің драматургиялық құрылымының тұтастығын айқындайды. Бұл эпизодтарда кейіпкерлердің жеке сезімдері мен қоғамдық жағдайлар арасындағы қайшылықтар қатар көрсетіліп, қойылымның идеялық мазмұны тереңдей түседі. Сонымен бірге таптық тартысты бейнелейтін сахналар спектакльдің әлеуметтік маңызын күшейтіп, әрбір көріністің эмоционалдық және мағыналық салмағын айқын көрсетеді. Режиссер сахналық экспозицияны ұйымдастыру барысында сөздік әрекетпен қатар бейвербалды көркемдік құралдарды да кеңінен пайдаланады. Мимика, пластикалық қозғалыс, кей тұстарда

би элементтерінің қолданылуы кейіпкерлердің ішкі психологиялық күйін сыртқы сахналық әрекет арқылы жеткізуге мүмкіндік береді. Мұндай тәсілдер қойылымның эмоциялық әсерін күшейтіп қана қоймай, оның көркемдік құрылымын да байыта түседі. «Қан мен тер» спектаклінің көрермен тарапынан жоғары бағалануына инсценировканың сәтті жасалуы да елеулі ықпал етті. Театртанушы И.Шостак прозалық шығармаларды сахнаға бейімдеу принциптері уақыт өте келе өзгеріске ұшырағанын атап көрсетеді. Оның пікірінше, XX ғасырдың 1970-жылдарында көптеген романдардың инсценировкаларын режиссерлердің өздері жазып, бұл жағдай әдеби материалды сахналық құрылымға ұйымдастыру тәсілдеріне айтарлықтай әсер етті. Бұрынғы кезеңде инсценировка жасау барысында роман мәтінінен көбіне кейіпкерлер арасындағы диалогтар ғана алынып, баяндау сипатындағы бөліктер қысқартылып тасталатын. Ал кейін қалыптасқан «режиссерлік театр» үрдісі бұл қағиданы қайта қарастырып, прозалық мәтінді сахна тіліне бейімдеудің жаңа жолдарын қалыптастырды. Осы тұрғыдан алғанда, зерттеушілер Ә.Мәмбетов жасаған инсценировканың әдеби мәтінмен жұмыс істеу барысында жекелеген оқылықтары болғанын жоққа шығармайды. Дегенмен режиссердің шығарманың авторлық рухын сақтауға, кейіпкерлердің мінездік табиғатын дәл жеткізуге ұмтылғаны ерекше атап өтіледі. Мұндай шығармашылық ұстаным спектакльдің көркемдік тұтастығын қамтамасыз етіп, әдеби туындының идеялық мазмұнын театр тілі арқылы әсерлі түрде жеткізуге мүмкіндік берген [10, 79-80]. 2022 жылы сахнаға шыққан «Қан мен тер. Ақбала» спектаклі пішіндік құрылымы мен мазмұндық бағыт-бағдары жағынан бұрынғы қойылымдардан өзгеше көркемдік шешім ұсынды. Бұл нұсқада шығарманың негізгі идеялық өзегі әйел тағдыры мәселесіне бағытталып, Ақбала бейнесі арқылы әйел тұлғасының ішкі қайшылығы, махаббат сезімі мен әлеуметтік қысымның психологиялық ықпалы терең ашылады. Режиссерлік концепция кейіпкер тағдырын жеке өмірлік драма ретінде ғана емес, қоғамдағы әлеуметтік жағдайлармен сабақтастыра көрсетуге негізделген. Осы тұрғыдан алғанда, қойылым көрерменге әйел өмірінің күрделі болмысын әлеуметтік орта мен тарихи жағдай аясында пайымдауға мүмкіндік береді. Спектакльдегі Ақбала мен Тәңірберген арасындағы қарым-қатынасты бейнелейтін көріністер эмоционалдық шынайылық пен психологизмнің үйлесіміне негізделген. Бұл эпизодтарда пластикалық қозғалыс пен би элементтері драмалық шиеленісті күшейтіп, кейіпкерлер арасындағы сезімдік байланыстардың динамикасын көрнекі түрде жеткізеді. Сонымен қатар сахналық кеңістікте қолданылған реквизиттер мен символдық белгілер қойылымның философиялық астарын ашуға қызмет етеді. Мысалы, бесік бейнесі отбасының күйреуі мен кейіпкердің ішкі күйзелісін метафоралық тұрғыда бейнелесе, шапан кейіпкерлер арасындағы эмоционалдық байланыстың нәзік қырларын білдіретін көркемдік белгі ретінде көрінеді. Ал су элементтерінің қолданылуы кейіпкерлер тағдырындағы тұрақсыздық пен өзгерісті меңзейтін символдық мәнге ие. Қойылымның әлеуметтік мазмұны да маңызды аспектілердің бірі болып табылады. Еламаннның қоғамдық күреске араласуы, әлеуметтік теңсіздік мәселелері мен Ақбаланың жеке трагедиясы арқылы спектакль белгілі бір тарихи кезеңнің әлеуметтік ахуалын көркемдік тұрғыда бейнелейді. Режиссердің шығармашылық шешімдері нәтижесінде роман мәтініндегі идеологиялық сипаттағы элементтер заманауи көрермен үшін психологиялық және адамгершілік тұрғысынан қайта пайымдалады. Кейіпкерлердің әрекеттеріне ықпал ететін қоғамдық қысым мен әлеуметтік жағдайлар сахналық құралдар арқылы нақты әрі әсерлі көрсетіліп, көрерменді тарихи оқиғаларды қабылдаумен қатар адам тағдыры мен қоғам арасындағы байланысты ой елегінен өткізуге жетелейді. Спектакльдің көркемдік әсерінің қалыптасуында актерлік орындаудың да маңызы зор. Ә.Лепесбаев пен Н.Қарабалина секілді актерлердің психофизикалық тәсілдерді қолдануы кейіпкерлердің ішкі эмоционалдық әлемін терең ашуға мүмкіндік береді. Бейвербалды әрекеттер, мимика, қозғалыс пластикасы және дауыс интонациясы арқылы кейіпкерлердің психологиялық күйі көрерменге айқын сезіледі. Сонымен бірге сахналық әрекеттің динамикасы мен актерлердің физикалық қимылдары драмалық шиеленісті күшейтіп, қойылым көріністерінің эмоционалдық әсерін арттыра түседі. Мұндай көркемдік тәсілдер спектакльдің психологиялық тереңдігін айқындап, оның көрерменге әсерлі қабылдануына ықпал етеді. Қазіргі қазақ театр кеңістігінде ұлттық және

әлемдік прозалық шығармалар негізінде жасалған сахналық қойылымдардың саны артып келеді. Олардың көркемдік интерпретациялары мен идеялық бағыттары әртүрлі болып, әр режиссердің шығармашылық ұстанымына сәйкес жаңа мазмұндық қырлармен толықтырылады. Ә.Нұрпейісовтің «Қан мен тер» трилогиясы негізінде қойылған екі спектакльді салыстырмалы түрде талдау олардың инсценировкалық құрылымы мен режиссерлік концепцияларының бір-бірінен айтарлықтай ерекшеленетінін көрсетеді. 1973 жылы режиссер Ә.Мәмбетов сахналаған нұсқада негізгі назар рухани күрескер бейнесіндегі Еламан тұлғасына аударылып, тарихи кезеңдегі таптық тартыс пен революциялық идеялар басым сипат алды. Ал 2022 жылғы қойылымда шығарманың интерпретациялық бағыты өзгеріп, Ақбала бейнесі алдыңғы қатарға шығады. Осылайша алғашқы қойылымда қоғамдық күрес, революциялық өзгерістер мен жұмысшы табының қалыптасу үдерісі негізгі тақырып ретінде көрінсе, кейінгі нұсқада әйел тағдыры, махаббат пен ар-намыс мәселелері, сондай-ақ адамның ішкі рухани күресі алдыңғы орынға қойылған. Бұл жағдай бір әдеби туындының әртүрлі режиссерлік көзқарас негізінде сахналанып, мазмұндық және көркемдік тұрғыдан бірін-бірі қайталамайтын дербес шығармалар ретінде ұсынылу мүмкіндігін айқын көрсетеді.

Қорытынды. Қазақ прозасының сахналануы әдеби мәтіннің мазмұнын жаңа театрлық формаға бейімдеп, көрерменге терең эмоционалдық әсер сыйлайтын күрделі шығармашылық үрдіс болып табылады. Бұл процесс барысында драматургтер мен режиссерлер туындының авторлық идеялық негізіне сүйене отырып, оны сахналық заңдылықтарға сәйкес қайта құрастырады. Қазақ театрындағы прозаны сахналау дәстүрі алғашқы тәжірибелерден, атап айтқанда «Біржан мен Сара» айтысынан басталып, кейін М.Әуезовтің «Абай жолы» және Ә.Нұрпейісовтің «Қан мен тер» туындылары арқылы кең өріс алды. Режиссерлік интерпретация мен сахналық шеберлік кейіпкерлердің психологиялық портретін терең ашуға, олардың әлеуметтік және тарихи контекстін көрерменге жеткізуге мүмкіндік береді. Қазіргі қазақ театрындағы қойылымдарда әйел тағдыры мен оның ішкі жан дүниесі басты назарға алынуда, бұл заманауи әлеуметтік мәселелер мен психологиялық қақтығыстарды ашып көрсетуге жағдай жасайды. Осылайша, прозалық шығармаларды сахналау әдебиет пен театр арасындағы үйлесімді шығармашылық диалогтың көркемдік тұрғыдан маңызды көрінісі ретінде қалыптасып отыр.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Скороход Н.С. *Как инсценировать прозу: Проза на русской сцене: история, теория, практика.* – СПб.: «Петербургский театральный журнал», 2010. – 344 с.
2. Рахимов Ә.С. *Режиссер шеберлігі.* – Алматы, 2015. – 278 б.
3. Рудницкий К.Л. *От «Бедной Лизы» до «Братьев Карамазовых».* URL: <https://dramateshka.ru/index.php/prerevolutionary-theatre/3904-k-l-rudnickiyj-ot-lbednoyj-lizihr-do-lbratjev-karamazovihkhr>.
4. Богатенкова Л.И. *Современное казахское сценическое искусство.* – Алма-Ата, «Наука» КазССР, 1979. – 269 с.
5. Mayetirov A., Khalykov K., Nurpeis B. (2015) *Ethnic and Cultural Aspects in the Development of Kazakh Theatres.* // *Folklore* No62. <http://dx.doi.org/10.7592/FEJF2015.62>.
6. Лосукова С. *Раздумья о героях.* – Новый фильм. – 1978. №9. - 2-3 б.
7. Кабдиева С.Д. *Фольклорные традиции в казахском театре.* – Алма-Ата: Искусство, 1986. – 112 с.
8. Нұрпейіс Б.К. *Қазақ театр режиссурасының қалыптасуы мен даму кезеңдері (1915 – 2005): Монография.* – Алматы: «Қаратау КБ» ЖШС, «Дәстүр», 2014. – 520 б.
9. Молтабарова К. *Режиссер Мәмбетов феномені.* – Алматы: «Қазығұрт» баспасы, 2011. – 296 б.
10. Шостак И. *Режиссер Мамбетов.* – Алма-Ата: Искусство, 1989. – 144 с.

References:

1. Skorokhod N.S. (2010). *Kak instsenirovat prozu: proza na russkoi stsene: istoriya, teoriya, praktika* [How to stage prose: prose on the Russian stage: history, theory, practice]. - Saint Petersburg: Peterburgskii teatral'nyi zhurnal, - 344 p. [in Russian]
2. Rakhimov A.S. (2015). *Rezhisser sheberligi* [Director's mastery]. - Almaty, - 278 p. [in Kazakh]
3. Rudnitskii K.L. (n.d.). *Ot Bednoi Lizy do Brat'ev Karamazovykh* [From Poor Liza to The Brothers Karamazov]. Retrieved from <https://dramateshka.ru/index.php/prerevolutionary-theatre/3904-k-l-rudnickiyj-ot-lbednoyj-lizihr-do-lbratjev-karamazovihkhr> [in Russian]
4. Bogatenkova L.I. (1979). *Sovremennoe kazakhskoe stsenicheskoe iskusstvo* [Modern Kazakh stage art]. - Alma-Ata: Nauka KazSSR, - 269 p. [in Russian]
5. Mayemirov A., Khalykov K., Nurpeis B. (2015). *Ethnic and cultural aspects in the development of Kazakh theatres*. *Folklore*, 62. <http://dx.doi.org/10.7592/FEJF2015.62>
6. Losukova S. (1978). *Razdum'ya o geroyakh* [Reflections on heroes]. *Novyi film*, 9, - 2-3 p. [in Russian]
7. Kabdieva S.D. (1986). *Fol'klornye traditsii v kazakhskom teatre* [Folklore traditions in Kazakh theatre]. - Alma-Ata: Iskusstvo, - 112 p. [in Russian]
8. Nurpeis B.K. (2014). *Kazak teatr rezhissurasynyn kalypasuy men damu kezenderi (1915-2005): monografiya* [Formation and development stages of Kazakh theatre directing (1915-2005): monograph]. - Almaty: Karatau KB, Dastur, - 520 p. [in Kazakh]
9. Moltabarova K. (2011). *Rezhisser Mambetov fenomeni* [The phenomenon of director Mambetov]. - Almaty: Kazygurt, - 296 p. [in Kazakh]
10. Shostak I. (1989). *Rezhisser Mambetov* [Director Mambetov]. - Alma-Ata: Iskusstvo, - 144 p. [in Russian]

IRSTI 17.01.11

10.51889/2959-5657.2026.95.1.009

*Jiang Xuehua¹ , Bai Xiaoyu²

¹Northwestern Polytechnical University
Xi'an, China

²Abai Kazakh National Pedagogical University
Almaty, Kazakhstan

*e-mail: xuehuajiang2010@163.com

e-mail: baixiaoyu951@gmail.com

THE IMAGE OF CHINA IN RUSSIAN LITERATURE

Abstract

The image of China in Russian literature has evolved over several centuries and reflects the complex dynamics of cultural, political, and philosophical contacts between Russia and China. This article examines the main stages of China's representation in Russian literature from the first travelogues and orientalist stereotypes of the 18th century to the complex artistic and philosophical interpretations of the XX and XXI centuries. Particular attention is paid to the changing functions of China's image: from an exotic "other" and a symbol of Eastern wisdom to a space for historical experience, ideological dialogue, and cultural comparison. The article draws on fiction, journalism, and travel writing, identifying consistent motifs, poetics, and semantic codes of China's image in the Russian literary tradition.

Keywords: image of China, text, Russian literature, culture, history

БІЗДІҢ АВТОРЛАР

Әбдиева Гүлнар Мұратбаевна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының докторанты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Керімбаева Сания Есенгелдіқызы – филология ғылымдарының кандидаты, Шымкент университетінің қауымдастырылған профессоры, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1331-3579>, e-mail: saniakerimbaeva250@gmail.com

Базарбекова Думангүл Мұқанқызы – филология ғылымдарының кандидаты, Қазақ Ұлттық спорт университетінің доценті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7802-6488>, e-mail: Dumanbaz2013@gmail.com

Нұржанова Әсия – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университеті, Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0037-1985>, e-mail: nursar_66@mail.ru

Баймыш Лаура – филология ғылымдарының кандидаты, Орталық Азия инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4166-5429>, e-mail: Laura.baumysh@mail.ru

Каримова Диана – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті орыс тілі және әдебиеті кафедрасының магистранты, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7186-0378>, e-mail: dkarimova491@gmail.com

Жұмағұлова Бақытгүл Сәкенқызы – филология ғылымдарының докторы, доцент, орыс тілі және әдебиеті кафедрасының профессоры, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9422-427X>, e-mail: bakitgul@inbox.ru

Молдабекова Сагида Ажимғалиевна – магистрант, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9494-662X>, e-mail: sagida.moldabekova@mail.ru

Іргебаева Ақерке Баянқызы – филология ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9499-0460>, e-mail: kaldanov70@mail.ru

Безбородова Дарья – Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0242-3337>, e-mail: dbezborodova44@gmail.com

Құрманбаева Даметкен Түлевтаевна – PhD докторы, Абылай хан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлем тілдері университетінің доценті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1789-5504>, e-mail: kurmanbaevadametken9@gmail.com

Ибраева Айзат Дюсеновна – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, ф.ғ.к., қауымдаст.проф.м.а., Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaizat@mail.ru

Жүнісбек Назерке Расулқызы – магистрант, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2038-2830>, e-mail: nazerke_11.02@inbox.ru

Сагынбекова Дидар – докторант, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1711-4547>, e-mail: didarsagin@mail.ru

Газизов Гибрат Дулатович – Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің докторанты, Астана, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2415-7778>, e-mail: gibrat_01mail.ru

Кемеңгер Қайырбек Ризабекұлы – филология ғылымдарының кандидаты, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің қауымдастырылған профессоры, Астана, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0691-4527>, e-mail: kkemenger@mail.ru

Цзян Сюэжуа – Солтүстік-Батыс политехникалық университеті, Сиань, Қытай, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8070-3117>, e-mail: xuehuajiang2010@163.com

Бай Сяюй – магистрант, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3967-4955>, e-mail: baixiaoyu951@gmail.com

Аминова Ляззат – педагогика ғылымдарының магистрі, А.Байтұрсынұлы атындағы инновациялық жалпы орта білім беру мектебі, Павлодар, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6285-6193>, e-mail: Lazzat19942208@mail.ru

Саурбаев Ришат Жүркенұлы – филология ғылымдарының кандидаты, шетел филологиясы кафедрасының профессоры Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Ереханова Фатима Турехановна – филология ғылымдарының кандидаты, тілдер және әдебиет кафедрасының қауымдастырылған профессорының м.а., Орталық Азия Инновациялық университеті, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Бердалиева Дина Акималиқызы – педагогика ғылым магистрі, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті / Heriot-Watt халықаралық факультеті, Ақтөбе қ., Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9550-8971>, e-mail: berdalievadina@gmail.com

Маналиева Аида Жұлдановна – филология ғылым магистрі, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті / Heriot-Watt халықаралық факультеті, Ақтөбе қ., Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5128-0367>, e-mail: manaliyeva.aida@gmail.com

Қутгубаева Инга – Қ.Қарасаев атындағы Бішкек мемлекеттік университеті, Бішкек, Қырғызстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3969-2736>, e-mail: inya.alikova@mail.ru

Әбілова Батжамал – Астана халықаралық университеті Астана, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6311-4150>, e-mail: abatzhamal@gmail.com

Сейткамалова Алина – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5191-9301>, email: aseytkamalova@inbox.ru

Самбетов Ерлан – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3289-6264>, e-mail: Sambetovyerlan@mail.com

Семен Еркебұлан – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8507-8899>, e-mail: yerkebulan.semen03@mail.ru

Тухтакулова Арухан – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3949-4537>, e-mail: arukhan.t003@icloud.com

Агабекова Балжан – Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3949-4537>, e-mail: b.agabekova@mail.ru

Молдағали Мадина Бауыржанқызы – PhD доктор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Филология факультеті орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының аға оқытушысы, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8494-1497>, e-mail: moldagali.mb@gmail.com

Абишева Сауле Джунусовна – филология ғылымдарының докторы, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Филология факультеті орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының профессоры, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4497-0805>, e-mail: s.abisheva579@gmail.com

Сабинова Дина Алтаевна – PhD доктор, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Филология факультеті орыс тілі мен әдебиеті кафедрасының қауымдастырылған профессоры, Алматы, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6001-5314>, e-mail: dinasabirova_84.kz@mail.ru

НАШИ АВТОРЫ

Абдиева Гульнара Муратбаевна – докторант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Керимбаева Сания Есенгельдиевна – кандидат филологических наук, ассоциированный профессор, доцент Шымкентского университета, Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1331-3579>, e-mail: saniakerimbaeva250@gmail.com

Базарбекова Думангуль Мукановна – кандидат филологических наук, ассоц. профессор Казахского национального университета спорта, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7802-6488>, e-mail: Dumanbaz2013@gmail.com

Нуржанова Ассия – кандидат филологических наук, доцент, Казахский агротехнический исследовательский университет им. С.Сейфуллина, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0037-1985>, e-mail: nursar_66@mail.ru

Баймыш Лаура – кандидат филологических наук, Центрально-Азиатский Инновационный университет, Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4166-5429>, e-mail: Laura.baymysh@mail.ru

Каримова Диана – магистрант кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7186-0378>, e-mail: dkarimova491@gmail.com

Жумагулова Бакитгуль Сакеновна – доктор филологических наук, доцент, профессор кафедры русского языка и литературы, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9422-427X>, e-mail: bakitgul@inbox.ru

Молдабекова Сагида Ажимгалиевна – магистрант, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9494-662X>, e-mail: sagida.moldabekova@mail.ru

Иргебаева Акерке Баяновна – кандидат филологических наук, старший преподаватель Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0691-4527>, e-mail: kaldanov70@mail.ru

Безбородова Дарья – Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай-хана, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0242-3337>, e-mail: dbezborodova44@gmail.com

Курманбаева Даметкен Тюлевтаевна – PhD, Ассоциированный профессор, Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай хана, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1789-5504>, e-mail: kurmanbaevadametken9@gmail.com

Ибраева Айзат Дюсеновна – кандидат филологических наук., и.о. ассоц. профессора, Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaiazat@mail.ru

Газизов Гибрат Дулатович – докторант Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2415-7778>, e-mail: gibrat_01mail.ru

Кеменгер Кайырбек Ризабекулы – кандидат филологических наук, ассоциированный профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0691-4527>, e-mail: kkemenger@mail.ru

Ибраева Айзат Дюсеновна – кандидат филологических наук., и.о. ассоц. профессора, Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaiazat@mail.ru

Жүнісбек Назерке Расулқызы – магистрант, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2038-2830>, e-mail: nazerke_11.02@inbox.ru

Сагынбекова Дидар – докторант, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1711-4547>, e-mail: Didarsagin@mail.ru

Цзян Сюэхуа – Северо-Западный политехнический университет, Сиань, Китай, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8070-3117>, e-mail: xuehuajiang2010@163.com

Бай Сяоюй – магистрант, Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3967-4955>, e-mail: baixiaoyu951@gmail.com

Аминова Ляззат – магистр педагогических наук, средняя общеобразовательная школа инновационного типа имени А.Байтурсунолы, Павлодар, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6285-6193>, e-mail: Lazzat19942208@mail.ru

Саурбаев Ришат Журкенович – кандидат филологических наук, профессор кафедры Иностранная филология Торайгыров университета, Павлодар, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Ереханова Фатима Турехановна – кандидат филологических наук, и.о.ассоциированного профессора кафедры «Языки и литература», Центрально-Азиатский Инновационный университет, Шымкент, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Бердалиева Дина Акималикызи – магистр педагогических наук, Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова / Международный факультет Heriot-Watt, Актобе, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9550-8971>, e-mail: berdalievadina@gmail.com

Маналиева Аида Жулдановна – магистр филологических наук, Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова / Международный факультет Heriot-Watt, Актобе, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5128-0367>, e-mail: manaliyeva.aida@gmail.com

Куттубаева Инга – Бишкекский государственный университет имени К.Карасаева, Бишкек, Кыргызстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3969-2736>, e-mail: imy.aalikova@mail.ru

Абилова Батжамал – Международный университет Астана, Астана, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6311-4150>, e-mail: abatzhamal@gmail.com

Сейткамалова Алина – Казахский Национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5191-9301>, e-mail: aseytkamalova@inbox.ru

Самбетов Ерлан – Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3289-6264>, e-mail: Sambetovyerlan@mail.com

Семен Еркебулан. – Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8507-8899>, e-mail: yerkebulan.semen03@mail.ru

Тухтакулова Арухан – Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3949-4537>, e-mail: arukan.t003@icloud.com

Агабекова Балжан – Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3949-4537>, e-mail: b.agabekova@mail.ru

Молдагали Мадина Бауыржановна – доктор PhD, старший преподаватель кафедры русского языка и литературы Факультета филологии Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8494-1497>, e-mail: moldagali.mb@gmail.com

Абишева Сауле Джунусовна – доктор филологических наук, профессор кафедры русского языка и литературы Факультета филологии Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4497-0805>, e-mail: s.abisheva579@gmail.com

Сабирова Дина Алтаевна – доктор PhD, ассоциированный профессор кафедры русского языка и литературы Факультета филологии Казахского национального педагогического университета имени Абая, Алматы, Казахстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6001-5314>, e-mail: dinasabirova_84.kz@mail.ru

OUR AUTHORS

Abdiyeva G.M. – PhD student, Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6929-0980>, e-mail: abdiyeva_gulnara@mail.ru

Kerimbayeva S.E. – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Shymkent University, Shymkent, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1331-3579>, e-mail: saniakerimbaeva250@gmail.com

Bazarbekova D.M. – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Kazakh National University of Sport, Astana, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-7802-6488>, e-mail: Dumanbaz2013@gmail.com

Nurzhanova A. – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, S. Seifullin Kazakh Agrotechnical Research University, Astana, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0037-1985>, e-mail: nursar_66@mail.ru

Baymysh L. – Candidate of Philological Sciences, Central Asian Innovation University, Shymkent, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4166-5429>, e-mail: Laura.baymysh@mail.ru

Karimova D. – Master's student, Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7186-0378>, e-mail: dkarimova491@gmail.com

Zhumagulova B.S. – Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Professor, Department of Russian Language and Literature, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9422-427X>, e-mail: bakitgul@inbox.ru

Moldabekova S.A. – Master's student, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9494-662X>, e-mail: sagida.moldabekova@mail.ru

Irgebayeva A.B. – Candidate of Philological Sciences, Senior Lecturer, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0691-4527>, e-mail: kaldanov70@mail.ru

Bezborodova D. – Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0242-3337>, e-mail: dbezborodova44@gmail.com

Kurmanbayeva D.T. – PhD, Associate Professor, Kazakh Ablai Khan University of International Relations and World Languages, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1789-5504>, e-mail: kurmanbaevadametken9@gmail.com

Ibrayeva A.D. – Candidate of Philological Sciences, Acting Associate Professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8015-8593>, e-mail: Ibraevaaizat@mail.ru

Gazizov G.D. – PhD student, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2415-7778>, e-mail: gibrat_01@mail.ru

Kemenger K.R. – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0691-4527>, e-mail: kkemenger@mail.ru

Zhunisbek N.R. – Master's student, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2038-2830>, e-mail: nazerke_11.02@inbox.ru

Sagynbekova D. – PhD student, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-1711-4547>, e-mail: Didarsagin@mail.ru

Jiang Xuehua – Northwestern Polytechnical University, Xi'an, China. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8070-3117>, e-mail: xuehuajiang2010@163.com

Xiaoyu Bai – Master's student, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3967-4955>, e-mail: baixiaoyu951@gmail.com

Aminova L. – Master of Pedagogical Sciences, A. Baitursynuly Innovative Secondary School, Pavlodar, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-6285-6193>, e-mail: Lazzat19942208@mail.ru

Saurbayev R.Zh. – Candidate of Philological Sciences, Professor, Department of Foreign Philology, Toraighyrov University, Pavlodar, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1419-7361>, e-mail: rishat_1062@mail.ru

Yerekhanova F.T. – Candidate of Philological Sciences, Acting Associate Professor, Department of Languages and Literature, Central Asian Innovation University, Shymkent, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3344-3839>, e-mail: siliconoasis702@gmail.com

Berdaliyeva D.A. – Master of Pedagogical Sciences, K. Zhubanov Aktobe Regional University / Heriot-Watt International Faculty, Aktobe, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9550-8971>, e-mail: berdalievadina@gmail.com

Manaliyeva A.Zh. – Master of Philological Sciences, K. Zhubanov Aktobe Regional University / Heriot-Watt International Faculty, Aktobe, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-5128-0367>, e-mail: manaliyeva.aida@gmail.com

Kuttubayeva I. – Bishkek State University named after K. Karasaev, Bishkek, Kyrgyzstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3969-2736>, e-mail: imy.aalikova@mail.ru

Abilova B. – Astana International University, Astana, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6311-4150>, e-mail: abatzhamal@gmail.com

Seitkamalova A. – Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-5191-9301>, e-mail: aseytkamalova@inbox.ru

Sambetov Y. – Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3289-6264>, e-mail: Sambetovyerlan@mail.com

Semen Y. – Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8507-8899>, e-mail: yerkebulan.semen03@mail.ru

Tukhtakulova A. – Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3949-4537>, e-mail: arukan.t003@icloud.com

Agabekova B. – Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-3949-4537>, e-mail: b.agabekova@mail.ru

Moldagali M.B. – PhD, Senior Lecturer, Department of Russian Language and Literature, Faculty of Philology, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8494-1497>, e-mail: moldagali.mb@gmail.com

Abisheva S.D. – Doctor of Philological Sciences, Professor, Department of Russian Language and Literature, Faculty of Philology, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4497-0805>, e-mail: s.abisheva579@gmail.com

Sabirova D.A. – PhD, Associate Professor, Department of Russian Language and Literature, Faculty of Philology, Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6001-5314>, e-mail: dinasabirova_84.kz@mail.ru